

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2024

Statsbudsjettet 2024

Espen Solberg (NIFU), Egil Kallerud (NIFU), Inge Ramberg (NIFU) og Bo Sarpebakken (SSB).

Økte bevilgninger til internasjonale kontingenter og universitetsbygg gir realvekst i forskningsbevilgningene; realnedgang for høyere utdanning

Støre-regjeringen la fram sitt forslag til statsbudsjett for 2024 den 6. oktober 2023.

NIFUs analyse gir en nærmere framstilling av budsjettforslagets betydning for forskning og høyere utdanning.

Hovedtrekk i budsjettforslaget

Etter flere år med realnedgang i FoU-bevilgningene viser budsjettforslaget for 2024 en realvekst på drøyt 5 prosent. Denne veksten er i all hovedsak knyttet til økte kontingenter og byggeprosjekter.

Forskningsrådets bevilgninger har hatt en nedadgående trend i flere år, og får omtrent nullvekst i 2024.

Rammebevilgningen til universiteter og høyskoler får en viss realnedgang. I tråd med Langtidsplanens signaler finansieres nye satsinger i stor grad gjennom omprioriteringer. Flere ekstraordinære satsinger som ble innført under pandemien blir nedjustert.

Høy prisstigning preger hele budsjettet. På mange områder er det derfor naturlig å sammenlikne budsjettforslaget for 2024 med den prisjusteringen som kom i Revidert statsbudsjett (RNB) for 2023.

Hovedtall og sentrale endringer

De samlede bevilgningene i Prop. 1 S (2023-2024) til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er anslått til 48,6 mrd. kroner. Det er 4,6 mrd. kroner mer enn i saldert budsjett 2023 og gir en nominell vekst på 10,4 prosent. Justert for anslått lønns- og prisvekst gir dette en realvekst på rundt 5,6 prosent. Sammenliknet med RNB for 2023 blir veksten anslagsvis to prosentpoeng lavere.

Veksten i FoU-bevilgningene i 2024 er i all hovedsak knyttet til tre forhold; økte kontingenter til internasjonalt forsknings- og teknologisamarbeid (1,3 mrd. kr), økte bevilgninger til bygg i universitets- og høyskolesektoren (2,4 mrd. kr) og forskningsdelen av økte rammebevilgninger til universiteter og høyskoler og regionale helseforetak. I tillegg øker forskningsbevilgningene knyttet til vekst i forsvarsbudsjettet. Det er ikke vekst i bevilgningene gjennom Norges forskningsråd eller andre bevilgninger som er spesifikt rettet mot forskningspolitiske satsinger.

FoU-bevilgningenes andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) er for 2024 anslått til 0,92 prosent. Det er en økning fra 0,88 prosent i 2023. Målet om FoU-bevilgninger tilsvarende 1 prosent av BNP ble oppfylt i femårsperioden 2016-2020. Sterk BNP-vekst har bidratt til at andelen har ligget godt under 1 prosent de siste årene.

FoU-bevilgningenes andel av samlede utgifter over statsbudsjettet utgjør i 2024 3,94 prosent. Andelen var over 4 prosent gjennom hele perioden 2016-2022. Nedgangen de siste årene kan ses i sammenheng med ekstraordinære utgifter til strømstøtte og Ukraina-krigen. Korrigert for disse utgiftene er FoU-bevilgningenes andel av statsbudsjettet 4,12 prosent i 2024.

Budsjettforslaget omfatter to store forskningssatsinger: Den ene gjelder forskning innen digitalisering og kunstig intelligens, som over en femårsperiode skal ha minst 1 mrd. kroner. Den andre hovedsatsingen er en bevilgning på om lag 115 mill. kroner til forskning knyttet til kommunenes helse- og omsorgstjenester.

De regionale forskningsfondene nedlegges. Innsparte midler omdisponeres nesten i sin helhet til ovennevnte satsing til forskning knyttet til behov i kommunale helse- og omsorgstjenester.

Den indirekte støtten til næringslivets FoU gjennom SkatteFUNN-ordningen er i 2024 anslått til 3,4 mrd. kroner. Anslått støttebeløp for 2023 var 3,2 mrd. kroner. Støtten var på sitt høyeste i 2018 og 2019 med i overkant av 4 mrd. kroner. I henhold til OECDs retningslinjer regnes ikke slik indirekte støtte i beregningen av FoU-bevilgninger.

Norges forskningsråds faglige bevilgninger blir i 2024 525 mill. kroner eller 5 prosent høyere enn i saldert budsjett for 2023. Det gir omtrent nullvekst justert for prisstigning. Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet står for det meste av veksten, mens det er realnedgang i bevilgningene fra bl.a. Olje- og energidepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet.

Flere års kutt i Forskningsrådets virksomhetsbudsjett videreføres i 2024 med en ytterligere reduksjon på 42 mill. kroner. Videre varsles det at rådet fra 2025 skal gå over til bruttobudsjettering.

Universiteter og høyskoler får i 2024 en rammebevilgning på 45,4 mrd. kroner, som er 6 prosent høyere enn i saldert budsjett 2023, og 3,7 prosent høyere enn i RNB 2023. Justert for lønns- og prisvekst gir det en realnedgang på 0,7 prosent sammenliknet med RNB 2023. I rammebevilgningen inngår omdisponerte bevilgninger flere søknadsbaserte ordninger under Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) som avvikles. Korrigert for omdisponeringen blir rammebevilgningen i 2024 1,5 prosent lavere enn i RNB 2023.

Stort netto kutt i rammebevilgningen utenom prisjustering. Rammebevilgningen øker med i alt vel 280 mill. kroner som følge av økt uttelling på resultatindikatorer, videreføring av studieplasser opprettet i 2019-2023 og nye studieplasser i 2024, mens det foretas kutt med i alt nesten 930 mill. kroner som følge av utfasing av midlertidige studieplasser og stillinger opprettet i 2020, innføring av studieavgifter for internasjonale studenter og et stort generelt kutt (437 mill. kroner) til inndekning av satsinger og omprioriteringer.

Bevilgningene til bygg innen høyere utdanning blir i 2024 om lag 6 mrd. kroner, nesten 2,4 mrd. kroner mer enn i 2023. Den beregnede forskningsandelen av bevilgningen bidrar med en stor del av veksten i de samlede forskningsbevilgninger i 2024.

Hovedprioriteringer i det totale statsbudsjettet

Regjeringens samlede budsjettforslag legger opp til utgifter på 1 857 mrd. kroner i 2024. Det utgjør en nominell vekst på 130 mrd. kroner fra saldert budsjett 2023. Justert for antatt prisstigning utgjør den samlede realveksten 3,4 prosent, mens den underliggende veksten (ekskl. utgifter til petroleumsvirksomhet, dagpenger og renter) utgjør 0,7 prosent.

For at budsjettet skal gå i balanse, hentes drøyt 336 mrd. kroner fra Statens pensjonsfond utland. Det utgjør 2,7 prosent av fondets anslåtte kapital. Regjeringen vurderer at dette vil gi et samlet budsjett med en nøytral virkning på norsk økonomi.

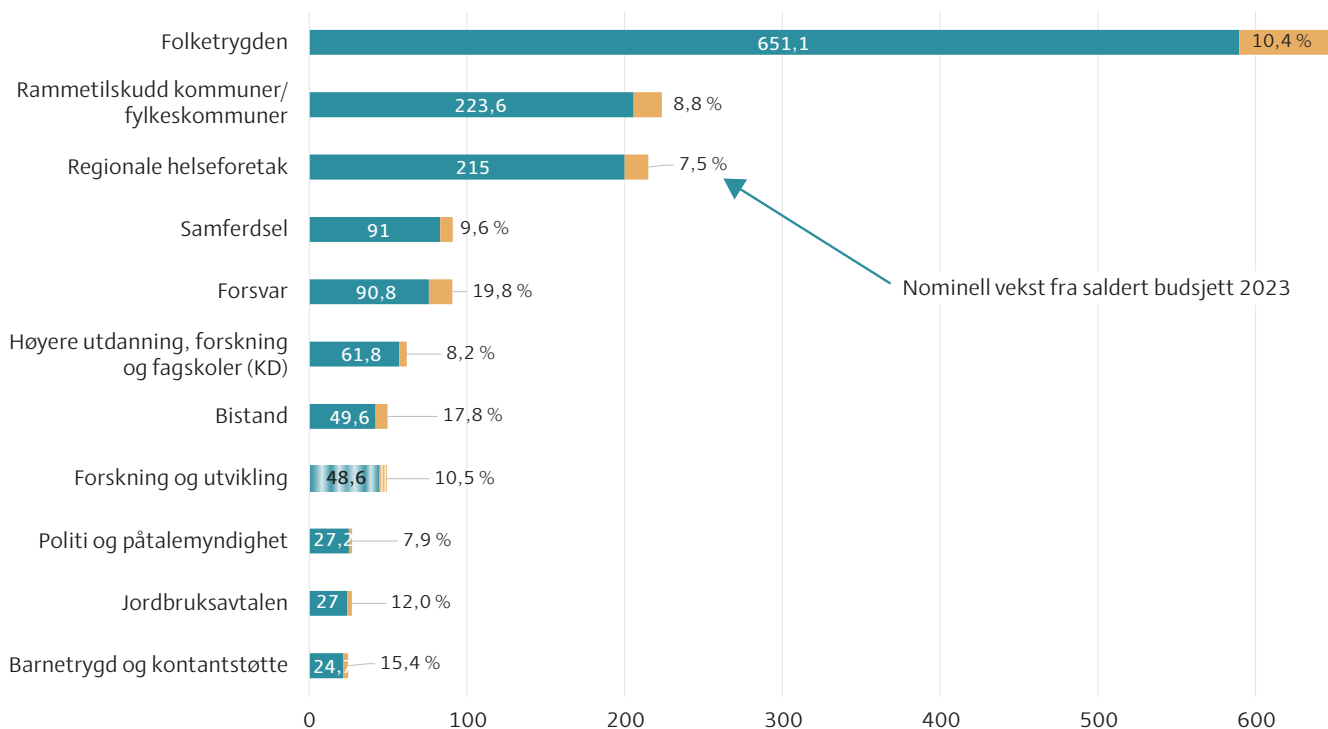
De sentrale prioriteringene som framheves er selssetting, velferdstjenester, trygghet og beredskap,

internasjonal solidaritet, grønn omstilling og tiltak for å motvirke og håndtere prisstigningen.

Blant ekstraordinære utgifter framheves særlig tiltak knyttet til krigen i Ukraina på 44,1 mrd. kroner og strømstøtteordningen, som antas å utgjøre drøyt 9,7 mrd. kroner.

Bevilgningen til Forsvaret øker med 15 mrd. kroner, mens stønadene gjennom folketrygden øker med over 60 mrd. kroner.

Bevilgningene til FoU og høyere utdanning får en nominell prosentvis vekst omtrent på linje med hovedformål som trygdeutgifter, samferdsel, politi og helse.

Figur 1. Sentrale utgiftsformål i forslag til statsbudsjett for 2024. Mrd. kroner og prosentvis vekst fra 2023. FoU-bevilgningene er skravert for å vise at de også inngår i øvrige utgiftsformål.

1. Bevilgninger til forskning og utvikling i statsbudsjettet for 2024 – hovedtrekk

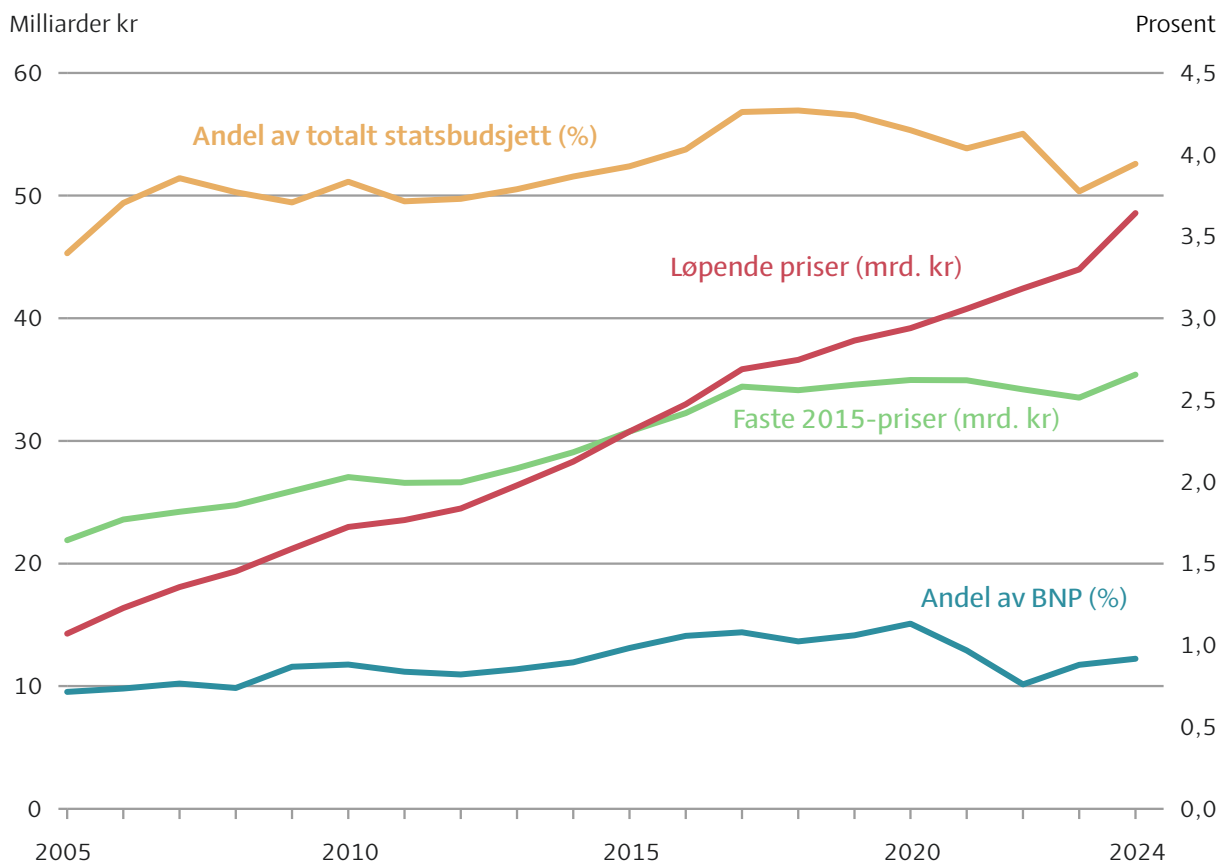
Realvekst på vel 5 prosent

De samlede bevilgningene i Prop. 1 S (2023-2024) til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er anslått til 48,6 mrd. kroner.¹ Det er 4,6 mrd. kroner mer enn i vedtatt budsjett 2023, og gir en nominell vekst på 10,4 prosent. Lønns- og prisvekst er i 2024 anslått til 4,8 prosent. Budsjettforslaget innebærer dermed en realvekst på 5,6 prosent, sammenliknet med saldert budsjett for 2023.

For 2024 kan det imidlertid være vel så relevant å sammenlikne med revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2023. Det ble nemlig tidlig erkjent at det salderte 2023-budsjettet var basert på et betydelig underestimat av forventet lønns- og prisvekst. Derfor ble det gitt en gjennomgående tilleggsbevilgning i revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2023 som kompensasjon for un-

derestimatet. En del poster fikk også kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift for inntekt over 750 000 kroner. De fleste poster i budsjettet for 2023 fikk med det et påslag på i overkant av 2 prosent, inkludert bevilgninger til forskning. Justeringen ble varslet tidlig for at virksomhet kunne planlegges ut fra justert nivå på disponible ressurser.

Grovt sett kan det derfor legges til grunn at RNB 2023-tallene ligger anslagsvis 2 prosent høyere enn tallene for saldert budsjett 2023. Justeringen gjelder ikke alle FoU-poster, og det foreligger ikke nøyaktige tall for samlede FoU-bevilgninger i RNB 2023, men på kapittel- og postnivå kan forskjellen fastsettes eksakt, og i KDs proposisjon legges RNB 2023 til grunn for beregning av nominell og reell vekst/nedgang i bevilgningene til høyere utdanning i 2024.

Figur 2 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2005-2023 og forslag til statsbudsjett for 2024. Løpende og faste 2015-priser i milliarder kroner (venstre akse) og som prosentandel av BNP og totale bevilgninger over statsbudsjettet (høyre akse). Kilde: NIFU, Prop. 1 S (2023-2024).

Tabell 1 gir detaljert tallgrunnlag for FoU-bevilgningenes utvikling i perioden 2005 – 2024 på en del nøkkelindikatorer. Tabellen legger tall for salderte budsjetter til grunn, også for 2023. Den viser at det i 2024 vil bli en realvekst i forskningsbevilgningene, etter tre år med realnedgang. Tall for årene 2021-2022 er noe endret fra tidligere års anslag som følge av justerte tall. Om en, som skissert over, legger RNB 2023 til grunn, vil det fortsatt være realvekst, men tallene for nominell og reell vekst vil i begge tilfelle ligge minst 2 prosentpoeng lavere.

Hovedbildet for utviklingen i FoU-bevilgningen er at det siden 2018 har skjedd en utflating og nedgang i de prisjusterte forskningsbevilgningene, med små årlige endringer i den ene eller andre retning. Det

skiller seg markant fra hovedbildet for de foregående 15-16 årene. I denne perioden sett under ett var det høy gjennomsnittlig realvekst, med særlig høy vekst enkelte år og et par unntaksår med litt realnedgang. Med en realvekst på 5,6 prosent i de samlede FoU-bevilgningene bryter 2024 med de siste årenes mønster.

Et hovedtrekk de siste fem årene har også vært en betydelig realnedgang i forskningsbevilgningene til Norges forskningsråd. I 2024 ser rådets forskningsbevilgninger ut til å ligge på omtrent samme realnivå som i vedtatt budsjett for 2023. Sammenlikner vi med RNB 2023, vil forskningsbevilgningen gjennom Forskningsrådet få en realnedgang på i underkant av 2 prosent i 2024.

Tabell 1 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2005-2023 og forslag til statsbudsjett for 2024. Vekst, andel av samlet statsbudsjett, andel av BNP.

År	FoU-bevilgninger på statsbudsjettet, mill. kr.	Vekst, mill. kr. ¹⁾	% vekst, løpende priser	% vekst, faste priser ²⁾	%-andel av totalt statsbudsjett ³⁾	%-andel av BNP	Proveny tap, SkatteFUNN, mill. kr.	%-andel av BNP inkl. SkatteFUNN
2005	14 283	545	4,0	1,8	3,40	0,72	1 101	0,77
2006	16 374	2 091	14,6	7,7	3,71	0,74	1 059	0,78
2007	18 091	1 717	10,5	2,6	3,86	0,77	894	0,80
2008	19 357	1 266	7,0	2,3	3,77	0,74	956	0,77
2009	21 204	1 847	9,5	4,6	3,71	0,87	1 087	0,91
2010	22 976	1 772	8,4	4,4	3,84	0,88	1 154	0,93
2011	23 551	575	2,5	-1,7	3,72	0,84	1 215	0,88
2012	24 489	938	4,0	0,2	3,73	0,82	1 342	0,87
2013	26 375	1 886	7,7	4,3	3,79	0,85	1 504	0,90
2014	28 311	1 936	7,3	4,7	3,87	0,90	2 022	0,96
2015	30 769	2 459	8,7	5,8	3,93	0,98	2 855	1,07
2016	32 979	2 210	7,2	4,9	4,03	1,06	3 630	1,17
2017	35 848	2 870	8,7	6,7	4,26	1,08	3 992	1,20
2018	36 612	764	2,1	-0,8	4,27	1,02	4 029	1,14
2019	38 180	1 568	4,3	1,3	4,24	1,06	4 016	1,17
2020	39 194	1 014	2,7	1,1	4,15	1,13	3 620	1,24
2021	40 772	1 577	4,0	-0,1	4,04	0,97	3 700	1,06
2022	42 430	1 659	4,1	-2,1	4,13	0,76	3 400	0,82
2023	43 981	1 551	3,7	-1,9	3,78	0,88	3 200	0,94
2024	48 575	4 594	10,4	5,6	3,94	0,92	3 400	0,98

1) Kilde for FoU-beløpene t. o. m. 2023: SSBs analyse av vedtatt budsjett. 2024: Regjeringens anslag i Prop. 1 S (2023-2024).

2) For årene tom. 2022 er indeks for næringen Forskning og utviklingsarbeid lagt til grunn. Indeksen er foreløpig for 2021 og 2022. For 2023 og 2024 er anslag for lønns- og prisvekst lagt til grunn.

3) Totalt budsjett, ekskl. overføringer til Statens pensjonsfond utland, Folketrygden og Utlån, gjeldsavdrag mv.

Fortsatt under 1-prosentmålet

Siden 2005 har det vært et forskningspolitisk hovedmål at FoU-bevilgningene skal utgjøre én prosent av BNP. Målet ble nådd i 2016 da andelen kom opp på 1,06 prosent, som følge av en kombinasjon av økte FoU-bevilgninger og svak BNP-utvikling. Andelen holdt seg deretter på omtrent dette nivået inntil 2020, da pandemien ga en betydelig nedgang i BNP og førte til at FoU-bevilgningenes andel av BNP gikk ytterligere opp til 1,13 prosent. Etter det har andelen igjen falt under 1 prosent, og den var særlig lav i 2022 da BNP-veksten tok seg kraftig opp etter pandemien. For 2023 og 2024 anslår regjeringen en andel på hhv 0,88 og 0,92 prosent, basert på proposisjonens anslag for BNP i disse årene. Slike anslag er usikre og endelige tall for FoU-bevilgningenes andel av BNP vil først foreligge to år fram i tid.

Litt høyere andel av statsbudsjettet

FoU-bevilgningenes andel av det samlede statsbudsjettet nådde sitt høyeste nivå i årene 2017-2019 med rundt 4,2 prosent. Andelen sank noe i perioden 2020-2022 men holdt seg fortsatt over 4 prosent. I 2023 var andelen godt under 4 prosent, og selv om den i 2024 er noe høyere enn i 2023, er den fortsatt under 4 prosent. En hovedgrunn til den kraftige nedgangen i 2023 var store ekstraordinære bevilgninger til strømstøtte. Justert for denne utgiften ville FoU-bevilgningenes andel av statsbudsjettet vært 3,91 prosent. Utgiftene til strømstøtte videreføres med en bevilgning i 2024 på nærmere 9,8 mrd. kroner. I tillegg kommer ekstraordinære utgifter knyttet til krigen i Ukraina på til sammen 44,1 mrd. kroner. Utenom disse ekstraordinære utgiftene ville forskningsbevilgningenes andel av statsbudsjettet utgjort 4,12 prosent.

2. Departementenes FoU-bevilgninger

Samlet er den nominelle veksten i de foreslåtte FoU-bevilgningene for 2024 på i alt 4,6 mrd. kroner. Mye av veksten er knyttet til et fåtall departementer og enkeltposter.

Den største vekstkomponenten er en økning i KDs² bevilgninger på 2,4 mrd. kroner. Den gjelder for en stor del økte utgifter knyttet til internasjonalt forskningssamarbeid. Kontingenter for norsk deltakelse i EU-samarbeidet utgjør i 2024 5 mrd. kroner, som er 1,3 mrd. kroner mer enn i saldert budsjett for 2023. Det meste av kontingenten inngår i FoU-budsjettet, bortsett fra en mindre andel til ikke-forskningsbasert innovasjon. Kontingenten budsjetteres i sin helhet over KDs budsjett selv om den gjelder samarbeid på alle sektorer. Også andre kontingenter og utgifter knyttet til internasjonalt forskningssamarbeid, som CERN (KD) og ESA (NFD), øker til dels betydelig, for en stor del på grunn av valutakursendringer. Det meste av øvrig nominell vekst på KDs budsjett gjelder FoU-andelen av rammebevilgningene til universiteter og høyskoler, som har en nominell vekst på om lag 2,6 mrd. kroner (jf nedenfor).

HODs FoU-bevilgninger har i 2024 en vekst på om lag 500 mill. kroner. Det øremerkede tilskuddet til forskning ved de regionale helseforetakene vokser med over 70 mill. kroner, mens HODs bevilgning til Forskningsrådet øker med 30 mill. kroner. For begge gir det en nominell vekst på 8 prosent. Øvrig vekst på HODs budsjett er i all hovedsak knyttet til den innbakte FoU-andelen i rammebevilgningene til helse-

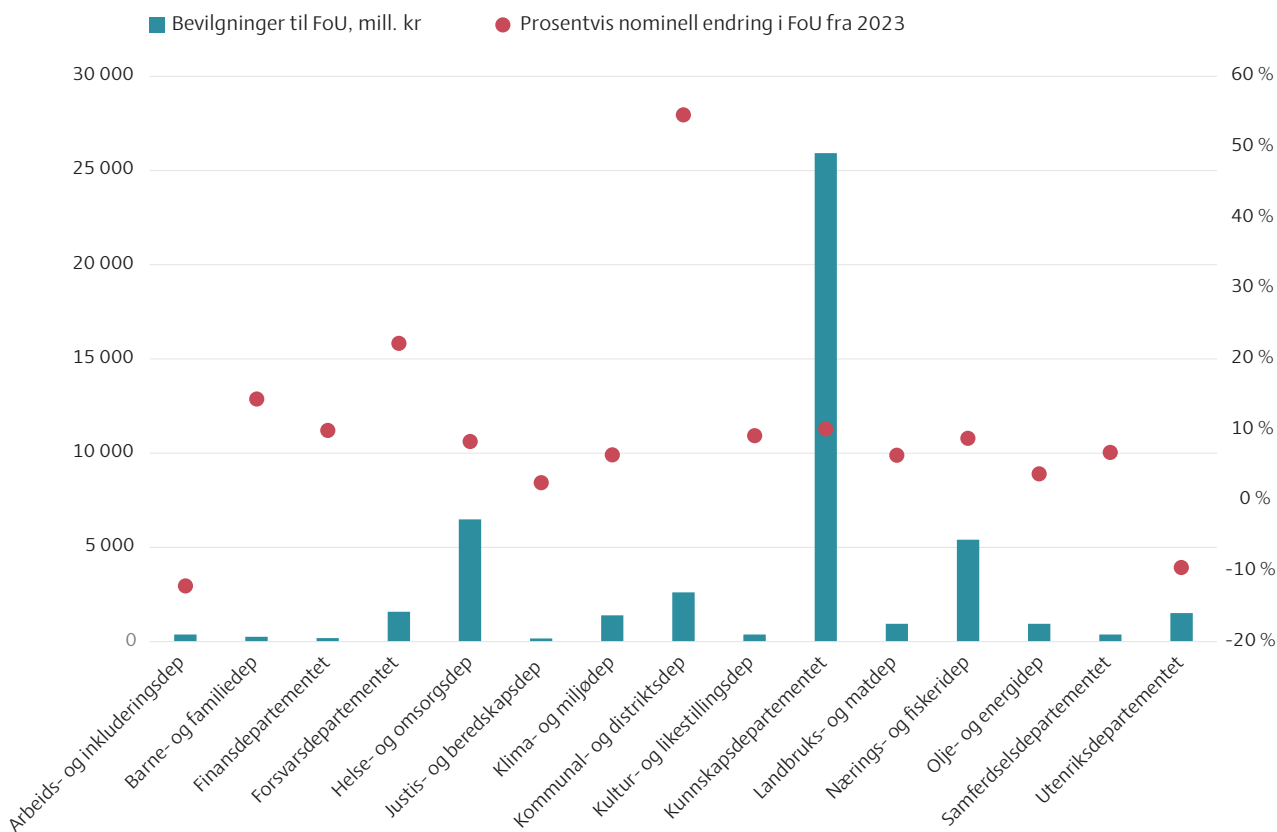
foretakene. Til tross for at FoU-andelen i disse bevilgningene er lav, utgjør den i sum et høyt beløp siden disse rammebevilgningene er svært høye.

En særlig tungtveiende vekstpost i 2024-forslaget er en vekst i FoU-bevilgningene over KDD på godt over 900 mill. kroner. Så godt som hele veksten gjelder økte bevilgninger til bygg i universitets- og høyskolesektoren. Også i 2023 var det vekst i denne komponenten i FoU-bevilgningene, da KDDs FoU-bevilgninger økte med 270 mill. kroner i forhold til 2022.

Andre komponenter som bidrar til den samlede nominelle veksten i FoU-budsjettet er økte FoU-bevilgninger fra FD og NFD. FDs bevilgninger øker med 300 mill. kroner fra 2023 og får en realvekst på 18 prosent. Dette som følge av sterk vekst i det samlede i forsvarsbudsjettet (fra 75 mrd. kroner i 2023 til over 90 mrd. kroner i 2024). Økte bevilgninger fra NFD på om lag 450 mill. kroner gir en nominell vekst på 10 prosent og en realvekst i dette departements FoU-bevilgninger. 120 mill. kroner av NFD-veksten gjelder økte bevilgninger til Norges forskningsråd.

En stor reduksjon i UDs FoU-bevilgninger på nesten 200 mill. kroner skyldes at utbetalingene under EØS-finansieringsordningene blir vesentlig lavere i 2024 enn i 2023.

Figur 3 gir en oversikt over forskningsbevilgningene fra de enkelte departementene i budsjett-forslaget for 2024. Den venstre y-aksen angir samlet bevilget beløp i mill. kroner, mens den høyre aksene angir prosentvis nominell endring fra 2023.

Figur 3. Anslåtte bevilgninger til FoU i forslag til statsbudsjett for 2024, per departement. Mill. kroner (venstre akse) og nominell prosentvis vekst fra 2023 (høyre akse). Kilde: Regjeringens anslag for bevilgninger til FoU i Prop. 1 S (2023-2024).

3. Satsinger og (om)prioriteringer i FoU-budsjettet for 2024

2024 er andre budsjettår for oppfølgingen av den tredje Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032. Planens mål og prioriteringer framgår av boksen på neste side.

På forskningsområdet omfatter budsjettforslaget for 2024 et fåtall satsinger som er knyttet til planens mål og prioriteringer. Følgende satsinger og omprioriteringer preger den politiske profilen i dette budsjettet:

Ny satsing: Framtidens databehandling – kunstig intelligens, digital sikkerhet og samfunnskONSEKVENSER AV TEKNOLOGIUTVIKLINGEN

Den største nye satsingen er en bevilgning over KDs og Forskningsrådets budsjett til forskning innen digitalisering og kunstig intelligens. Det er en tematisk bred satsing som ifølge proposisjonens beskrivelse av dens mål og rammer har «tre hovedspor: a) forskning om konsekvenser av kunstig intelligens og andre di-

gitale teknologier for individ og samfunn, b) forskning på digitale teknologier som kunstig intelligens, digital tryggleik, neste generasjons IKT, nye sensorar og kvanteteknologi, c) forskning på korleis digitale teknologier kan brukast til innovasjon i næringslivet og offentleg sektor og korleis kunstig intelligens kan kome til nytte i forskinga på mange ulike fagområde».

Proposisjonen spesifiserer ikke hvor mye Forskningsrådet skal bruke på satsingen i 2024, men legger til grunn at satsingen skal utgjøre minst 1 mrd. kroner over en femårsperiode. Den starter i 2023 ved at KD har øremerket 84 mill. kroner av tilleggsbevilgningen i RNB 2023 til satsingen.³ Satsingen faller i hovedsak inn under langtidsplanens prioritering Muliggjørende og industrielle teknologier.

Satsingen skal i 2024 dekkas innenfor rammen av Forskningsrådets nye post 51, som i 2024 får en samlet bevilgning på 3 mrd. kroner. Det er om lag 300 mill. kroner mer enn sammenliknbare poster i 2023.

Ny satsing: FoU knyttet til behov i kommunale helse- og omsorgstjenester

Proposisjonens andre hovedsatsing på forskningsområdet er en ny bevilgning på 103,7 mill. kroner, også den over KDs og Forskningsrådets budsjett, til «FoU-prosjekt forankra i behova til dei kommunale helse- og omsorgstjenestene». Den skal være «eit kunnskapsløft som eit bidrag for å møte utfordringane i dei kommunale helse- og omsorgstjenestene». Satsingen omfatter også en bevilgning på i alt 10 mill. kroner, der KD og HOD bevilger 5 mill. kroner hver til kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF), som et bidrag til utviklingen av et kunnskapssystem forankret i forsknings- og kunnskapsbehovene til de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Satsingen er overveiende orientert mot anvendte behov på helse- og omsorgsområdet og faller inn under langtidsplanens prioritering Helse, som i hovedsak sorterer under HODs sektoransvar. Likevel er det aller meste av satsingen finansiert over den sektorer-gripende post 51 over KDs budsjett, mens HOD bidrar med et lite beløp.

Omprioritering: De regionale forskningsfondene legges ned

Den nye satsingen på FoU knyttet til kommunale helse- og omsorgstjenester finansieres i all hovedsak ved at de regionale forskningsfondene foreslås nedlagt. Fondene har fått hele sin bevilgning over KDs budsjett. Fondene ble etablert i 2010 for å «styrke regionenes forskningsevne gjennom tilskudd til forskning og innovasjon og gjennom mobilisering til økt FoU-innsats». Fondene skal «støtte opp under regionens prioriterte innsatsområder, og bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i regionens forskningsmiljøer (...) De skal også støtte FoU-prosjekter initiert av bedrifter, offentlige virksomheter, samt universiteter, høyskoler og forskningsmiljøer». ⁴ Fondene forvaltes av fylkene, med bistand fra Forskningsrådet.

De sju fondene som er omfattet av ordningen har i 2023 en bevilgning på KDs budsjett på 122 mill. kroner. Bevilgningen ble i 2023 redusert med 37 mill. kroner, da fondet for Oslo-regionen ble lagt ned og bevilgningen til fondene for Trøndelag, Viken og Vestland ble redusert med 2 mill. kroner hver. De innsparte midlene blir omprioritert til forskningsprogrammet for kommunale helse- og omsorgstjenester (103,6 mill. kr) og til kommunenes strategiske forskningsorgan (5 mill. kr). Det er i 2024 satt av midler på KDs budsjett til å dekke kostnadene forbundet med avviklingen av fondene.

Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032:

Del I Mål og prioriteringer

Ressursmål:

Investeringene i FoU skal utgjøre tre prosent av BNP. Det offentlige skal dekke en prosent, mens næringslivet skal dekke to prosent.

Tre overordnede mål:

- Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne
- Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft
- Høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning.

Seks prioriteringer:

- Hav og kyst
- Klima, miljø og energi
- Helse
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Samfunnsikkerhet og beredskap
- Tillit og fellesskap

Del II Kunnskapssystemet

- Høyere utdanning og kompetanse
- Forskningssystem i balanse
- Målrettede samfunnsoppdrag
- Akademisk frihet og tillit til forskning
- Åpen forskning og verdien av data
- Universitets- og høyskolebygging

Videreført satsing: Grønn omstilling, herunder Grønn plattform.

For å legge til rette for en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger ble det i budsjettet for 2023 slått fast som et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet «skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050». Prinsippet er vidt formulert og skal «favne[...] både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen».

Satsingen Grønn plattform fremheves som en hovedkomponent i regjeringens politikk for grønn omstilling. Ordningen ble etablert i 2020 som ett av hovedtiltakene på forsknings- og innovasjonsområdet knyttet til covid-19-pandemien. Forskningsrådet,

Siva og Innovasjon Norge forvalter ordningen i felle-skap, og samarbeider dessuten med ENOVA. Den er innrettet mot grønne prosjekter innenfor alle tema-tiske områder, bl.a. grønn industri inkludert skog- og treforedling, havvind, grønn skipsfart og omstilling i verftene.

Ordningen fikk i første omgang en samlet bevilg-ning for treårsperioden 2020-2022 likt fordelt mellom de tre hovedansvarlige virkemiddelaktørene. I revi-dert nasjonalbudsjett for 2021 ble det bevilget ytterli-gere 125 mill. kroner til plattformen. I 2022 og 2023 ble det utlyst midler til ytterligere nye treårige prosjekter innenfor en ramme på hhv 750 mill. kroner og 600 mill. kroner.

Grønn plattform blir i 2024 videreført med en be-vilgning på 205 mill. kroner over Forskningsrådets budsjett. Midlene skal benyttes til treårige prosjekter med tilsagn om støtte i tidligere utlysninger. Imidler-tid skal det ikke lyses ut nye midler i 2024. Bevilgnin-gen til ordningen inngår i NFDs bevilgning til Forskningsrådet, som i 2024 får en vekst på vel 120 mill. kroner, inkludert økte grunnbevilgninger til forskningsinstitutter med vel 25 mill. kroner.

Satsingen knyttes til langtidsplanens hovedmål Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.

Satsinger under utvikling: tre samfunnsoppdrag

Et nytt punkt i Langtidsplanen for 2023-2032 var for-slag om å iverksette to såkalte samfunns-oppdrag om inkludering av barn og unge og bærekraftig før. Samfunnsoppdrag er en ny type satsing etter modell av EUs «missions». Langtidsplanen beskriver målret-tede samfunnsoppdrag som «banebrytende satsinger der målet er å finne løsninger på definerte teknolo-giske og/eller samfunnsmessige problemer innenfor en angitt tidsfrist». I sin behandling av Langtidsplanen (Innst. 170 S (2022–2023)) sluttet Stortinget seg til forslaget om å iverksette de to ovennevnte oppdragene, samtidig som et flertall (Ap, Sp og SV) frem-met en merknad om «at det videre i planperioden bør utvikles nye målrettede samfunnsoppdrag innenfor grønn omstilling og vekst. Ett av disse bør innrettes mot sirkulære løsninger og mer bærekraftig bruk av naturen, og knytte dette til digitalisering, som er en sentral premis for grønn omstilling». Flertallet men-te videre at «regjeringen omgående bør igangsette et tverrdepartementalt arbeid for å realisere dette.»

Proposisjonen for 2024 redegjør for framdriften i regjeringens arbeid med å utvikle oppdrags-satsinge-ne.

Samfunnsoppdrag 1 – Inkludering av barn og unge

Formålet med samfunnsoppdraget er å redusere an-delen unge som står utenfor utdanning, samfunns-og arbeidsliv gjennom en tverrsektoriell og målrettet innsats rettet mot påvirkningsfaktorer for god opp-vekst. BFD har koordineringsansvar for samfunns-oppdraget, i nært samarbeid med HOD, KD, KUD og AID. KDD skal også bidra som ansvarlig departement for innovasjonspolitikken i offentlig sektor. Arbeidet er i startfasen, og Forskningsrådet har med en bevilg-ning i 2023 på 1,8 mill. kroner fått i ansvar å lede en operativ gruppe som skal foreslå hvordan samfunns-oppdraget skal innrettes.

Dette oppdraget er knyttet til langtidsplanens pri-oritering Tillit og fellesskap.

Samfunnsoppdrag 2 – Bærekraftig før

Oppdragets mål er at alt før til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redu-sere klimagassutslippene i matsystemene. NFD, LMD, KLD, HOD og KD skal involveres i oppdraget.

Det er nedsatt en gruppe ledet av Forskningsrådet med å utvikle oppdraget. Dette arbeidet befinner seg i en design- og implementeringsfase. Det skal legges vekt på bred involvering og mobilisering. For å til-passe eksisterende regelverk bedre til en mer sirkulær gjenbruk og utnyttelse av nye ressurser, blir Mattilsy-net styrket med en bevilgning på 5 mill. kroner til et arbeid over to år med et regelverk som legger til rette for å utnytte restråstoff og biprodukter fra land og hav til før.

Dette oppdraget er knyttet til langtidsplanens pri-oritering Klima, miljø og energi.

Samfunnsoppdrag 3 – Sirkulær økonomi

Som oppfølging av Stortingets flertallsmerknad om et tredje samfunnsoppdrag varsler regjeringen i KLDs budsjettproposisjon for 2024 at den vil utrede ytter-ligere et samfunnsoppdrag om sirkulær økonomi. Ifølge proposisjonen skal dette oppdraget «bidra med løysningar for å gjere økonomien og samfunnet meir sirkulært, i tråd med prioriteringane i Hurdalsplatt-forma» og med det støtte opp under en ambisjon om at «Noreg skal være et føregangslan i utviklinga av ein grøn, sirkulær økonomi som utnyttar ressursane betre». KLD skal lede utredningen og inkludere andre relevante departementer.

Oppdraget er knyttet til langtidsplanens priorite-ring Klima, miljø og energi.

4. Norges forskningsråd i budsjettforslaget for 2024

Norges forskningsråd forvalter i underkant av en fjerdedel av de samlede årlige FoU-bevilgningene. Disse kommer fra alle 15 departementer, men i svært varierende omfang. Ifølge proposisjonens foreløpige oversikt vil rådet få en total forskningsbevilgning i 2024 på 11 mrd. kroner. Det er vel 525 mill. kroner mer enn i saldert budsjett for 2023. Det tilsvarer en nominell vekst på 5 prosent og en realvekst på 0,6 prosent. I tillegg får rådet en bevilgning til egen virksomhet (administrasjon og drift) på 767 mill. kroner, 22 mill. kroner mer enn i 2023.

Tabell 2 gir en oversikt over departementenes bevilgninger til rådet (kolonne B), de enkelte departementenes andel av rådets totale budsjett (kolonne D) og departementenes andel av det samlede FoU-budsjettet (kolonne C). Tallene viser stor variasjon mellom departementene på alle punkter.

Rådets budsjett fordelt på departementer

Av rådets samlede bevilgninger på 11,8 mrd. kroner er over halvparten, 6,1 mrd. kroner, bevilgninger fra KD. Av dette er snaut 5,4 mrd. kroner faglige bevilgninger, 770 mill. kroner er bevilgninger til drift av rådet. KD står for 52 prosent av rådets samlede bevilgninger og 49 prosent av rådets faglige bevilgninger.

Rådets FoU-bevilgninger fra NFD på nær 2,3 mrd. kroner utgjør vel 21 prosent av rådets faglige bevilgninger. OED er rådets tredje største bevilgningskilde, og bidrar med vel 930 mill. kroner, eller 8,5 prosent av de faglige bevilgningene. Samlet står KD, NFD og OED for nærmere 80 prosent av de faglige bevilgningene til rådet.

Ni departementer (AID, BFD, FIN, FD, JD, KDD, KUD, SD) bidrar hver med rundt 2 prosent eller mindre av rådets faglige bevilgninger. Til sammen står disse ni for mindre enn 10 prosent av rådets bevilgninger i 2024.

Tabell 2. Anslåtte bevilgninger til FoU og bevilgninger til Norges forskningsråd i forslag til statsbudsjett for 2024, etter departement. Mill. kroner og prosent. Kilde: Prop. 1 S (2023-2024), Regjeringens anslag for bevilgninger til FoU.

Departement	A FoU-bevilgninger (mill. kr)	B Bevilgninger til Norges forsknings- råd (mill. kr)	C Andel av FoU-bevilgninger	D Andel av bevilg- ninger til Norges forskningsråd
Arbeids- og inkluderingsdep	377	173	0,8 %	1,5 %
Barne- og familiedep	255	51	0,5 %	0,4 %
Finansdep	189	41	0,4 %	0,3 %
Forsvarsdep	1 589	22	3,3 %	0,2 %
Helse- og omsorgsdep	6 490	413	13,4 %	3,5 %
Justis- og beredskapsdep	164	69	0,3 %	0,6 %
Klima- og miljødep	1 393	651	2,9 %	5,5 %
Kommunal- og distriktsdep	2 615	214	5,4 %	1,8 %
Kultur- og likestillingsdep	382	31	0,8 %	0,3 %
Kunnskapsdep	25 927	6 142	53,4 %	52,0 %
Landbruks- og matdep	949	392	2,0 %	3,3 %
Nærings- og fiskeridep	5 410	2 277	11,1 %	19,3 %
Olje- og energidep	943	933	1,9 %	7,9 %
Samferdselsdep	378	145	0,8 %	1,2 %
Utenriksdep	1 514	251	3,1 %	2,1 %
Totalt	48 575	11 804	100,0 %	100,0 %

Grunnbevilgninger til forskningsinstitutter

Det meste av rådets forskningsbevilgninger fordeles videre til forskningsinstitusjoner, bedrifter og andre organisasjoner på grunnlag av utlysning og søknader. Men i rådets bevilgninger fra fem departementer inngår grunnbevilgninger til forskningsinstitutter. De er øremerket, fordeles etter et resultatbasert finansieringssystem og gir rådet liten eller ingen innflytelse på fordelingen av dem. Av rådets samlede bevilgning i 2024 på 11,8 mrd. kroner, er 1,38 mrd. kroner, eller 12 prosent, grunnbevilgninger til forskningsinstitutter, jf tabell 3.

Det framgår av tabellen at alle instituttgruppens grunnbevilgninger øker noe nominelt i 2024. Samfunnsvitenskapelige institutter og primærnæringsinstitutter under LMD får en nominell vekst som omtrent tilsvarende anslått prisvekst. Det samme gjelder teknisk-industrielle institutter når det korrigeres for ompostering av bevilgning fra Haldenprosjektet til IFEs grunnbevilgning. Miljøinstitutter og primærnæringsinstitutter under NFD får en realvekst på omkring to prosent.

Av KLDs rådsbevilgning på 650 mill. er vel 240 mill. kroner, om lag 40 prosent, grunnbevilgninger til miljøinstitutter. Av den samlede nominelle veksten i KLDs bevilgning til rådet på om lag 25 mill. kroner er 15 mill. kroner økt grunnbevilgning.

Av LMDs samlede bevilgning til rådet på om lag 390 mill. kroner, er 208 mill. kroner, eller 53 prosent, grunnbevilgninger til primærnæringsinstitutter. LMDs samlede bevilgning til rådet er i 2024 nominelt 3 mill. kroner lavere enn i 2023, mens instituttens grunnbevilgninger øker med 9 mill. kroner.

Grunnbevilgninger til institutter inngår også i KDs og NFDs rådsbevilgninger, for begge med en betydelig lavere andel av departementenes samlede bevilgninger til Forskningsrådet enn for KLD og LMD. I KDs bevilgninger til rådet på nesten 5,4 mrd. kroner, utgjør grunnbevilgningene til samfunnsvitenskapelige institutter 245 mill. kroner, som er snaut 5 prosent av KDs totale rådsbevilgning, mens vel 640 mill. kroner, eller snaut 30 prosent, av NFDs samlede rådsbevilgning på nesten 2,3 mrd. kroner er grunnbevilgninger til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter under dette departementet.

Tabell 3. Grunnbevilgninger til forskningsinstitutter som er omfattet av Retningslinjer for statlig grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern. Vedtatt statsbudsjett 2023 og forslag til statsbudsjett 2024. Mill. kr.

Instituttgruppe	Bevilgende departement	2023 (mill. kr)	2024 (mill. kr)	Nominell endring (mill. kr)	Prosent endring	Reell endring
Samfunnsvitenskapelige institutter	KD/UD	255	266	11	4,4 %	-0,2 %
Miljøinstitutter	KLD	228	242	15	6,4 %	1,8 %
Primærnæringsinstitutter	LMD	199	208	9	4,5 %	-0,1 %
Primærnæringsinstitutter	NFD	120	128	8	6,6 %	1,9 %
Teknisk-industrielle institutter ⁶	NFD	497	536	39	7,8 %	3,1 %
Totalt		1 298	1 380	82	6,3 %	1,6 %

KDs bevilgninger til rådet

KD samlede bevilgninger til FoU er i 2024 på 25,9 mrd. kroner. KDs bevilgninger til rådet utenom virksomhetsbevilgningen er snaut 5,4 mrd. kroner, som er om lag 330 mill. kroner mer enn i saldert budsjett 2023. Det meste av dette, 4,8 mrd. kroner, gis over KDs hovedpost for bevilgninger til rådet (kap. 285).

Dette kapitlets poststruktur blir i 2024 endret. Tidligere post 53 for bevilgninger til «sektor-overskridende og strategiske satsingar» og post 54 for bevilgninger til «forskingsinfrastruktur av nasjonal, strategisk interesse» slås sammen til ny post 51 for «strategiske forskningsprioriteringar». Post 52 for bevilgninger til

«langsigtig, grunnleggende forskning» videreføres. Det bevilges i 2024 vel 3 mrd. kroner på ny post 51, som er snaut 300 mill. kroner eller om lag 10 prosent, mer enn summen av postene 53 og 54 i 2023. Noe av veksten (vel 40 mill. kr) gjelder flytting av bevilgning som følge av gjennomgående forenklinger i budsjetteringen av rådet.

Om en, slik proposisjonen gjør for høyere utdanning, sammenlikner forslaget for 2024 med RNB 2023, der saldert budsjett for 2023 fikk et samlet påslag med 96 mill. kroner eller 2,1 prosent, blir bevilgningen om lag 200 mill. kroner høyere i 2024 enn i 2023. Hele

veksten er på post 51, mens post 52 får en liten nominell nedgang med 26 mill. kroner.

Innenfor rammen av bevilgningen på post 51 skal rådet dekke regjeringens satsing på «framtidens databehandling – kunstig intelligens, digital trykgleik og samfunnskonsesvensar av teknologi-utviklinga» (omtalt nærmere nedenfor). Regjeringen legger til grunn at de samlede bevilgninger til satsingen skal utgjøre minst 1 mrd. kroner over en femårsperiode. Satsingen er startet i 2023 ved at 84 mill. kroner av prisjusteringen av KDs forskningsbevilgninger i RNB 2023 med snaut 96 mill. kroner er øremerket til denne satsingen. De resterende 12 mill. kroner er øremerket rådets støtte til unge talenter. Det innebærer at andre formål som i 2023 finansieres over KDs forskningsbevilgninger på kap. 285 ikke får del i prisjusteringen i RNB.

Innenfor den økte rammen for post 51 med 300 mill. kroner skal det i 2024 også settes av nesten 105 mill. kroner til ny ordning for å «finansiere FoU-prosjekt forankra i behova til dei kommunale helse- og omsorgstenestene» (nærmere omtalt nedenfor). Bevilgningen er knyttet til nedleggingen av de regionale forskningsfondene, som innebærer at det aller meste av deres bevilgninger, som i 2023 utgjør 122 mill. kroner, bortfaller. Denne del av veksten på post 51 er m.a.o. omprioritering innenfor FoU-budsjettet.

Bevilgningen på post 51 finansierer også Retur-EU, en ordning for å stimulere forskningsinstituttens deltakelse i EU-forskning. Siden ordningen er rettighetsbasert har instituttens suksess i konkurransen om EU-midler ført til utbetalinger ut over angitt bevilgningsramme. I 2023 ble rammen for ordningen satt til 500 mill. kroner og det ble foretatt endringer i utbetalingsrutinene. Ordningen videreføres med samme ramme i 2024. I proposisjonen for 2023 uttalte regjeringen at den i statsbudsjettet for 2025 vil komme tilbake med forslag til «korleis løyvingsbehovet for auka ramme for Retur-EU skal løysast».

For øvrig finansierer bevilgningen på posten en lang rekke formål og satsinger, bl.a. flere infrastrukturformål som tidligere ble bevilget over post 54. Regjeringen varsler at den vil gjennomgå den nye post 51 særskilt med sikte på å rydde i det som blir finansiert over posten, og vil i den sammenheng vurdere behovet for å «revidere prinsippa for fordeling av løyvinga på posten».

KDs foreslåtte bevilgning på post 52 («langsiktig, grunnleggande forskning») er i 2024 i underkant av 1,8 mrd. kroner. Det er så godt som samme nominelle bevilgning som i 2023, og posten får dermed en real-

nedgang på om lag 4 prosent. Proposisjonen spesifiserer ikke nærmere hvordan bevilgningen under denne posten skal disponeres, men påpeker at bevilgningene på post 51 og 52 skal ses i sammenheng og brukes «til å sette i gang breie, tematiske forskingssatsingar som er nødvendig for å løyse store samfunnsutfordringar, og til å sørge for at forskningssystemet har tilstrekkeleg med forskarinitiert forskning av høgste kvalitet».

KDs egne bevilgninger til utdanningsforskning mv. utgjør 280 mill. kroner, hvorav 230 mill. kroner gjennom Norges forskningsråd. Det er samme nominelle bevilgning som i 2023, etter at den ble økt i 2022 med 20 mill. kroner.

Andre departementers bevilgninger til rådet

HODs bevilgning til Forskningsrådet øker i 2024 med 32 mill. kroner, eller 8 prosent. I veksten inngår en bevilgning på 10 mill. kroner til implementeringsforskning om faktorer som fremmer og hemmer overføring av forskningsresultater til praktisk bruk. Proposisjonen viser bl.a. til Langtids-planens mål om at forskningsbasert kunnskap i større grad skal gjøres tilgjengelig og tas i bruk. Forskningsrådet skal innenfor alle aktuelle budsjettformål prioritere implementerings- og effekt-forskning. HOD presiserer at det i all finansiering fra dette departement skal stilles krav om brukermedvirkning i hele forsknings- og innovasjonsprosessen og at forskningsprosjekter skal vurderes ut fra både vitenskapelig kvalitet og nytte for sluttbruker.

AIDs bevilgning til FoU er 54 mill. kroner eller mer enn 15 prosent lavere enn i 2023. Om lag halvparten av reduksjonen er knyttet til flytting av bevilgning til forskning på helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten fra AID til OED. Det bidrar til reduksjonen i AIDs samlede bevilgning til Forskningsrådet på snaut 20 mill. kroner.

De overførte midlene fra AID inngår i OEDs FoU-bevilgning i 2024. Til tross for denne overføringen får OEDs FoU-bevilgninger en nominell nedgang på 20 mill. kroner fra 2023. OEDs bevilgninger til Forskningsrådet øker i 2024 med om lag 15 mill. kroner, inkludert de overførte midlene fra AID. Om flyttingen holdes utenfor blir OEDs rådsbevilgning i faste priser 5 prosent lavere i 2024 enn i 2023. Bevilgningen til petroleumrelatert FoU øker nominelt med 20 mill. kroner inkludert flyttingen, mens bevilgningen til FoU på ny klimavennlig teknologi blir redusert nominelt med 15 mill. kroner, eller 2 prosent, i forhold til 2023.

Oppfølging av Forskningsrådets økonomisituasjon

Som følge av tiltak for å redusere rådets store avsetninger av ikke utbetalte midler av tidligere års bevilgninger oppsto i årene 2020-2022 store overskridelser av rådets bevilgninger. Nytt styre ble innsatt i 2022 for å rydde opp i situasjonen. Det iverksatte flere tiltak for å redusere rådets såkalte «negative avsetninger», bl.a. i form av reduserte utlysinger og tildelinger, og utsettelse av nye utlysinger på enkelte ordninger. Stortinget ga rådet midlertidig dispensasjon fra statens bevilgnings- og økonomireglement med en adgang til i 2023 og innen en samlet ramme på 3,5 mrd. kroner til å benytte overførte bevilgninger fra 2023 og tidligere år til å dekke prosjektoppliktelser under andre budsjettformål. Denne fullmakten foreslås videreført i 2024 innenfor en samlet ramme på 500 mill. kroner. Som ytterligere inndekning av overskridelsene fikk rådet i nysalderingen av budsjettet for 2022 en ekstraordinær tilleggsbevilgning på 1,64 mrd. kroner.

Som grunnlag for å følge opp de iverksatte tiltakene og ekstrabevilgningen er Forskningsrådet i 2023 pålagt å levere kvartalsvise prognoser for bindinger og utbetalinger, samlet og på enkeltposter. I følge proposisjonen for 2024 gir disse rapportene grunnlag for gode prognoser for utviklingen på de ulike postene som er berørt. I følge prognosene vil rådet i 2023 og 2024 ha positive avsetninger samlet, mens det fortsatt vil være negative avsetninger på en del poster under flere departementer (HOD, KDD, UD).

Regjeringen varslet høsten 2022 at den, som ledd i oppfølgingen av overskridelsene, ville legge fram forslag til ny budsjettmodell for Forskningsrådet i statsbudsjettet for 2024. I Langtidsplanen heter det at «Regjeringen vil vurdere endringer i budsjetteringen av Forskningsrådet, herunder en gjennomgang av kapital- og poststrukturen i de delene av statsbudsjet-

tet som omfatter Forskningsrådet». I proposisjonen for 2024 varsler regjeringen at Forskningsrådet fra 1. januar 2025 ikke lenger skal være en nettobudsjettert institusjon, men gå over til bruttobudsjettering. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til utforming av og overgang til ny budsjettmodell i forslaget til statsbudsjett for 2025. Arbeidet med budsjettmodellen dreier seg blant annet om utforming av tilsagnsfullmakter, eventuelle overføringsadganger og merinntektsfullmakter samt regnskapsteknisk håndtering av overgangen fra 2024 til 2025.

For å gjøre rådets finansieringsstruktur enklere og mer oversiktlig blir antall poster som rådet får bevilgning over redusert. Alle departementer skal som hovedregel gi sine bevilgninger over tilskuddsposter (post 50 og 70). I proposisjonen for 2024 er dette langt på vei gjennomført.

Forskningsrådets virksomhetsbevilgning

Bevilgningen over KDs budsjett til Forskningsrådets egen virksomhet (kap 285, post 55) utgjør i 2024 om lag 770 mill. kroner. Denne bevilgningen får et kutt på 42 mill. kroner i forhold til 2023. Samme bevilgning ble også kuttet med 63 mill. kroner i 2023 og 35 mill. kroner i 2022. Dette innebærer at Forskningsrådet må vurdere å gjennomføre ytterligere kostnadsreducerende tiltak i tillegg til den nedbemanning og kostnadsreduksjon som ble gjennomført i 2022-2023. I forbindelse med omleggingen av poststrukturen for departementenes bevilgninger til rådet omfatter bevilgningen på posten en særskilt bevilgning på 4 mill. kroner «for å redusere risikoen i omlegginga». I 2025 vil bevilgningen til dette være 2 mill. kroner.

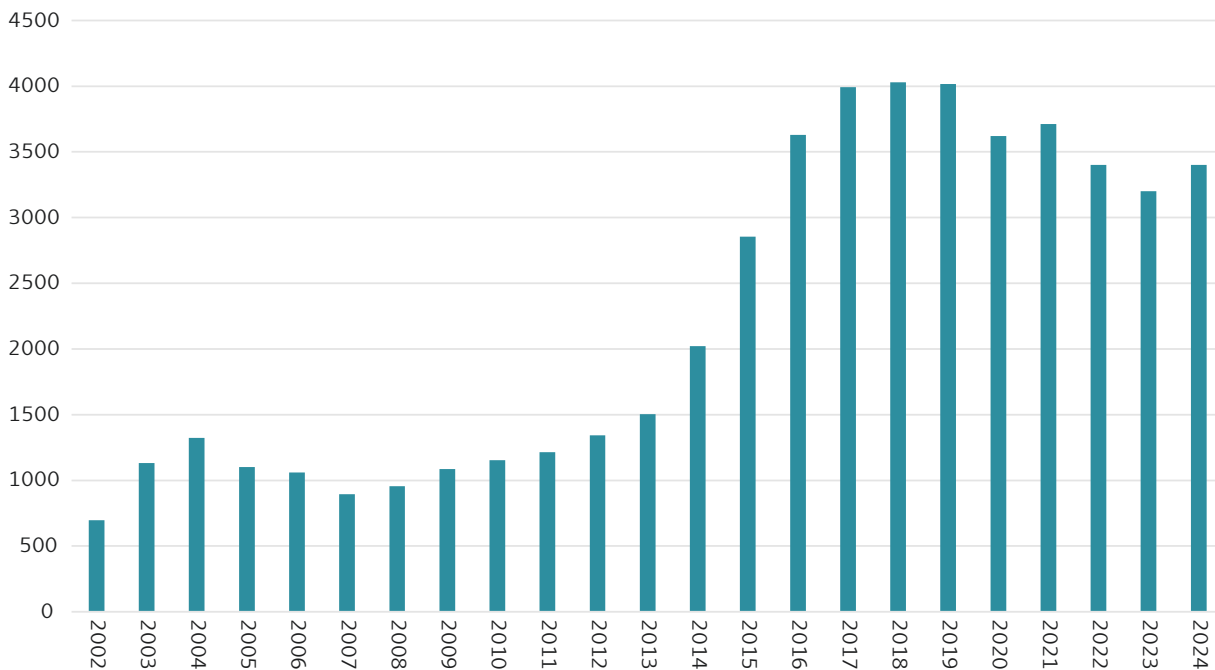
5. SkatteFUNN

I tillegg til å støtte næringsrettet FoU gjennom direkte bevilgninger, gis det under SkatteFUNN-ordningen omfattende indirekte støtte i form av delvis skattefritak for bedrifters investeringer i FoU. Ordningen er det klart mest omfattende virkemiddelet for støtte til næringslivets FoU, og må ses i sammenheng med regjeringens mål om å heve næringslivets FoU-innsats til 2 prosent av BNP. Flertallet av bedrifter med godkjente SkatteFUNN-prosjekter er ikke i skatteposisjon, og det meste av støtten (om lag 80 prosent) gis i praksis i form av direkte utbetalinger.

Provenytapet for 2024 er anslått til 3,4 mrd. kroner. Omfanget på provenytapet under ordningen har i pe-

rioden fra 2002 utviklet seg slik figur 4 viser. Veksten i det faktiske støttebeløp gjennom ordningen økte i perioden 2013-2017 fra om lag 1,5 mrd. kroner til 4,1 mrd. kroner og faktisk støttebeløp lå i treårsperioden 2017-2019 stabilt på dette nivå. Støttebeløpet gikk deretter noe ned, til 3,6 mrd. kroner i 2020 og 3,7 mrd. kroner i 2021 (faktiske beløp). For årene 2022-2024 er støttebeløpet anslått til 3,4 mrd. kroner i 2022, 3,2 mrd. kroner i 2023 og 3,4 mrd. kroner i 2024.

Summen av FoU-bevilgninger og indirekte støtte gjennom SkatteFUNN utgjør i 2024 anslagsvis 0,98 prosent av BNP, som er betydelig lavere enn i 2020 da den var høyest (1,24 prosent), men andelen har økt igjen siden 2022, da den falt til 0,82 prosent, det laveste siden 2009.

Figur 4. Provenytap SkatteFUNN 2002–2024. Mill. kroner. Tall for årene 2022-2024 er anslag. Kilde: Statistisk sentralbyrå (statistikkbanktabell 08580) og Meld. St. 1 (2023-2024).

6. FoU-budsjettet fordelt på bevilgningstyper

NIFU har for analyseformål dekomponert forskningsbudsjettet i sju kategorier som gjenspeiler i hvilken grad bevilgningene kan variere fra år til år på grunnlag av spesifikke forskningspolitiske vurderinger og prioriteringer, se figur 5.⁵ I det ene ytterpunkt av spekteret er poster der FoU-bevilgningen er øremerket og nærmere beskrevet i proposisjonsteksten. Dette er den del av forskningsbudsjettet der regjeringens handlingsrom for (om)prioriteringer på forskningspolitisk grunnlag er størst. Hovedeksempelet er øremerkede FoU-bevilgninger gjennom Norges forskningsråd. Disse utgjør budsjettets kategori A-bevilgninger i figur 5 nedenfor.

I den andre enden av spekteret er poster med bevilgninger, i noen tilfeller av betydelig omfang, som er bundet og ikke kan endres fra år til år. Typisk gjelder det kontingenter under flerårige avtaler om internasjonalt forskningssamarbeid.

Mellom ytterpunktene ligger et stort antall bevilgninger til institusjoner og formål der midler til FoU inngår i den samlede bevilgning uten å være nærmere spesifisert og øremerket. Andelen til FoU er i slike tilfeller anslått på basis av skjønn, erfaring og/eller særskilte kartlegginger. For slike poster vil de mest tungtveiende politiske prioriteringene være knyttet til postens hovedformål eller institusjonens hovedoppgaver (utdanning, helse, forvaltning/regulering, samferdsel etc.)

I noen institusjoner er FoU en kjerneaktivitet og har et betydelig omfang, men er likevel underordnet institusjonens hovedoppgave i budsjettpolitisk sammenheng. Universiteter og høyskoler er den klart største institusjonstypen i denne kategorien. Disse FoU-bevilgningene utgjør omtrent en tredjedel av det samlede FoU-budsjettet.

For andre institusjoner og/eller budsjettposter er FoU-andelen av den samlede bevilgningen lav, og forskningspolitiske vurderinger har lite vekt i budsjettprosessen, selv om FoU-volumet kan være betydelig. Hovedeksempelet her er rammebevilgningen til de regionale helseforetakene, hvor forskning utgjør en liten andel av foretakenes samlede budsjett, men en betydelig andel av de samlede forskningsbevilgningene.

Dekomponeringen viser at rene forskningspolitiske vurderinger er utslagsgivende kun for en begren-

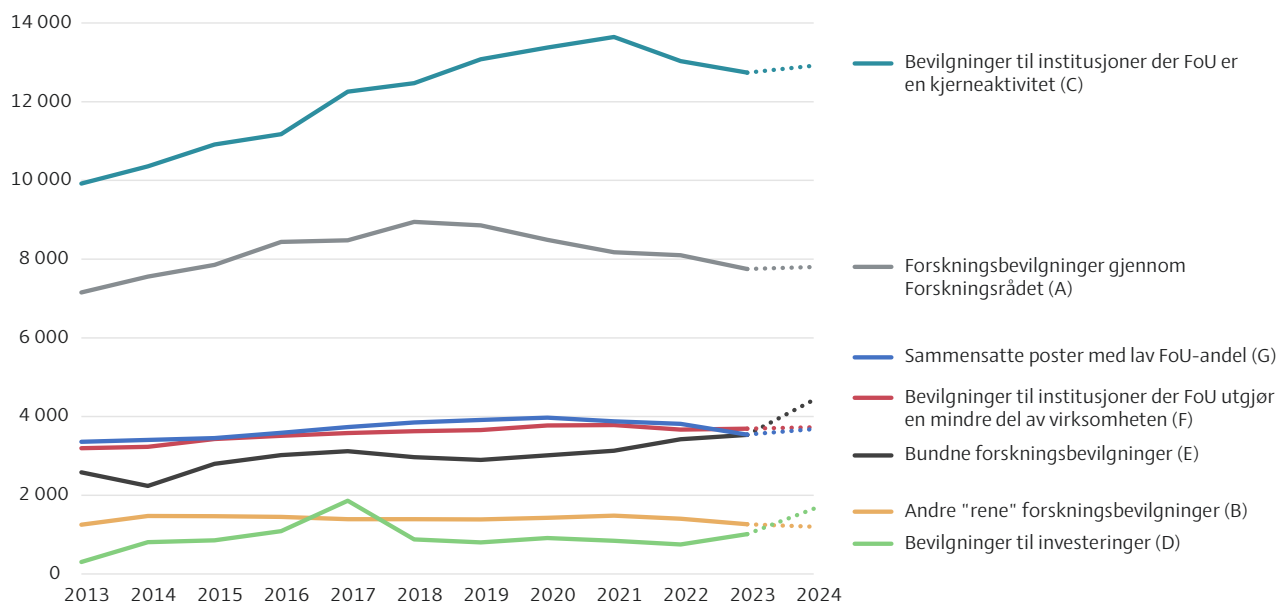
set del av det samlede FoU-budsjettet. Denne delen, forskningsbudsjettets forskningspolitiske 'kjerne' (summen av bevilgningskategoriene A og B), anslås til vel 25 prosent i 2024. Andelen har vært jevnt nedadgående siden 2018 da den var på sitt høyeste med over 30 prosent.

Bevilgninger gjennom Norges forskningsråd (kategori A) har gått ned siden 2018, og reduksjonen var særlig stor i årene 2020-2023. I 2024 synes de samlede bevilgningene under A-kategorien å ligge 13 prosent lavere enn i 2018. Den nedadgående kurven flater likevel ut i 2024 grunnet en liten realvekst som følge av at de regionale forskningsfondene foreslås nedlagt og midlene overført til rådets budsjett (se ovenfor). Bevilgninger gjennom Forskningsrådet antas å utgjøre 22 prosent i 2024, ned fra 26 prosent i 2018.

Omdisponeringen av midler fra B- til A-kategorien nevnt i avsnittet over innebærer at nedgangen i kategori B-bevilgningene fra 2021 av fortsetter i 2024. Bevilgningene i denne kategorien er nesten 20 prosent lavere i 2024 enn de var i 2021 og 5 prosent lavere enn i 2023. En vekst på vel 70 mill. kroner i det øremerkede tilskuddet til forskning i regionale helseforetak oppveier noe av bortfallet av bevilgningene i 2024 til de regionale forskningsfondene på 122 mill. kroner.

Kategori C-bevilgninger, der FoU-andelen av rammebevilgningen til universiteter og høyskoler utgjør den altoverveiende delen, har siden 2019 utgjort omkring 38 prosent av det samlede FoU-budsjettet. Foreløpige tall indikerer at andelen vil gå ned til vel 36 prosent i 2024. I 2024 blir det en mindre vekst i bevilgningene under denne kategorien sammenliknet med saldert budsjett 2023. De er da nesten tilbake på samme nivå som i 2022, da en nedgang i forhold til 2021 i stor grad skyldtes budsjettekniske forhold. I prisjusterte priser var disse bevilgningene i 2024 over 30 prosent høyere enn i 2013 og 4 prosent høyere enn i 2018, men bevilgningsnivået i 2024 er likevel reelt 5 prosent lavere enn i 2021.

Bevilgninger til investeringer (kategori D) økte kraftig fra 2022 til 2023 som følge av økte bevilgninger til bygg i høyere utdanning. Disse bevilgningene øker ytterligere i 2024. Bevilgnings-kategorien står med det for en økende andel av FoU-bevilgningene og oppveier mye av nedgangen i andre kategorier (A, B, C). Andelen har gjennomgående vært i underkant av 3 prosent, men blir i 2024 nesten 5 prosent.

Figur 5 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2013-2023, og foreløpig beregning av forslag til statsbudsjett 2024, etter ulike bevilgningskategorier. Mill. kroner, faste 2015-priser.

Det er en tilsvarende utvikling i FoU-budsjettets bundne bevilgninger (kategori E). De vil i 2024 bli 25 prosent høyere enn i 2023, og nesten 50 prosent høyere enn i 2018. Økningen i 2024 skyldes i første rekke kraftig vekst i kontingenten for deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer, men også bevilgninger til annet internasjonalt samarbeid øker, til dels som følge av valutakursendringer. Denne bevilgningskategoriens andel av de samlede FoU-bevilgninger har gjennomgående vært rundt 9 prosent, men øker fra 10 prosent i 2022 og 2023 til vel 12 prosent i 2024.

Bevilgningene til institusjoner der FoU utgjør en mindre andel av virksomheten (kategori F) vil i 2024 stå for vel 10 prosent av de samlede FoU-bevilgningene, som er noenlunde samme andel som i hele perioden siden 2013.

Kategori G-bevilgningene har gjennomgående stått for omtrent samme andel av FoU-bevilgningene som bevilgningene i kategori F, omkring 11 prosent. Andelen går marginalt ned i 2024.

Som i 2023 kjennetegnes budsjettet for 2024 dermed av nedgang i de deler av forskningsbudsjettet som gir størst spillerom for forskningspolitiske prioriteringer (kategori A og B). Forskningsrådets bevilgninger (kategori A) opprettholder sitt realnivå, dels på grunn av en betydelig reduksjon i kategori B-bevilgningene som følge av at de regionale forskningsfondene nedlegges. Som i 2023 er det betydelig realvekst i bevilgninger til universitetsbygg og kontingenter til internasjonalt samarbeid, bevilgninger som er bundet og ikke gir rom for forskningspolitiske vurderinger fra år til år. Bildet av lengre tids nedgang i forskningsbudsjettets forskningspolitiske kjernebevilgninger styrkes ytterligere av at hele reduksjonen i Forskningsrådets bevilgninger er utenom de bundne grunnbevilgningene til forskningsinstitutter som i 2024 utgjør om lag 12 prosent. Disse bevilgningene har grovt sett holdt seg på samme realnivå de årene det har vært betydelig nedgang i rådets samlede bevilgninger.

7. Bevilgninger til universiteter og høyskoler i 2024

Rammebevilgningen

De foreslåtte rammebevilgningene til universiteter og høyskoler i 2024 utgjør om lag 45,4 mrd. kroner, som er 2,6 mrd. kroner mer enn i saldert budsjett for 2023. I RNB 2023, ble rammebevilgningen tilført om lag 1 mrd. kroner i ekstraordinær priskompensasjon. Sammenlikner vi med RNB, slik KD gjør, er veksten i 2024 på 1,6 mrd. kroner. Rammebevilgningen dekker hele virksomheten, der utdanning utgjør den største delen. FoU utgjør en mindre andel som varierer mye mellom ulike institusjoner i sektoren.

Den foreslåtte bevilgningen for 2024 er nominelt om lag 3,7 prosent høyere enn i RNB 2023. Siden det er lagt til grunn en lønns- og prisvekst i sektoren på 4,4 prosent i 2024, vil rammebevilgningen få en realnedgang i 2024 på 0,7 prosent i forhold til RNB 2023. Proposisjonen fremhever at dersom de midlertidige satsingene i 2020 (Utdanningsløftet, jf nedenfor) holdes utenfor, er det sammenliknet med 2019 en realvekst på 1,6 prosent.

I denne beregningen inngår en økning i rammebevilgningen med 328 mill. kroner som følge av at flere ordninger under Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) (kap. 272 og 275) blir avvirket og midlene overført til rammebevilgningen (kap. 260) (se nedenfor). Siden dette er en omfordeling av midler til samme formål og mottakergruppe som tidligere, medfører ikke økningen i rammebevilgningen vekst i samlet aktivitetsvolum. Holdes denne bevilgningen utenfor øker realnedgangen i rammebevilgningen i 2024 fra 0,7 prosent, som oppgitt i proposisjonen, til 1,5 prosent.

Pris- og lønnskompensasjon

Det er lagt til grunn en pris- og lønnsjustering på 4,4 prosent. Prisjusteringen for 2024 og videreføringen av den ekstraordinære prisjusteringen for 2023 utgjør til sammen om lag 2,8 mrd. kroner.

Resultatbaserte bevilgninger

Rammebevilgningen for 2024 øker med 151 mill. kroner som følge av økt uttelling på resultat-indikatorerne i finansieringssystemet. I 2023 var økningen i resultatbaserte bevilgninger med åpen ramme 210 mill. kroner.

Fra og med 2025 blir systemet for finansiering av universiteter og høyskoler lagt om (se nedenfor om

innføring av nytt finansieringssystem). I 2024 blir bevilgninger i åpen og lukket ramme beregnet i gammelt system, men som en forberedelse til overgangen i 2025 er beregningsgrunnlaget for endringene i lukket ramme i 2024 satt til gjennomsnittet av institusjonenes oppnådde resultater de siste tre år. For flere institusjoner gir dette et noe annet resultat enn om beregningsgrunnlaget hadde vært oppnådde resultater to år tidligere, slik praksis har vært. Regjeringens begrunnelse for å beregne fordelingen av bevilgningen i lukket ramme i siste år med gammelt system på denne måten er at den vil unngå at tilfeldige resultatvariasjoner mellom enkeltår gir utslag på institusjonenes varige bevilgningsnivå i flere år framover.

Nye studieplasser i 2024

Det blir opprettet i alt 255 nye studieplasser i 2024 med en økt rammebevilgning på 18,3 mill. kroner. Av dette er 100 plasser til 3-årige IKT-studier. Det etableres 60 desentraliserte 6-årige studieplasser i medisin, fordelt med 20 hver til Universitetet i Oslo, NTNU og Universitetet i Bergen. De skal styrke desentrale studiemodeller i hhv Agder, Stavanger og Innlandet.

De øvrige 95 studieplassene er 3-årige studier til flyingeniøruddanning (25 plasser), fysioterapi (20 plasser), skogfag (20 plasser), vernepleie (20 plasser) og folkedans (10 plasser).

Videreførte studieplasser opprettet i 2019-2023

Studieplasser opprettet i 2019-2023 videreføres med en økt bevilgning på 101 mill. kroner. Dette omfatter bl.a. 125 studieplasser i medisin (2020-2023), 300 studieplasser i sykepleie (2022) og 40 studieplasser i nukleære fag (2023).

Utfasing av studieplasser og rekrutteringsstillinger opprettet i 2020 (Utdanningsløftet)

Grunnet høy arbeidsledighet under pandemien ble det i 2020 gitt bevilgning til 4000 midlertidige studieplasser i høyere utdanning og 250 midlertidige rekrutteringsstillinger. Regjeringen la til grunn at den samlede kapasiteten i høyere utdanning skulle normaliseres i takt med konjunktorene.

I statsbudsjettet for 2023 startet utfasingen av bevilgningen til de midlertidige studieplassene. Det innebærer at midlene tas ut av rammebevilgningen etter hvert som studenter som ble tatt opp til disse

plassene i 2020-2022 fullfører sine studier. Med unntak for 80 studieplasser i medisin som videreføres varig, blir det ikke tatt opp nye kull til studieplasser opprettet under Utdanningsløftet.

Samlet reduksjon i rammebevilgningen som følge av utfasingen av tiltak under Utdanningsløftet er 335 mill. kroner, fordelt mellom studieplasser med en redusert rammebevilgning i 2024 på 208 mill. kroner og rekrutteringsstillinger med en reduksjon på 127 mill. kroner.

Fleksible og desentraliserte utdanningstilbud

Rammebevilgningen til universiteter og høyskoler økes med 200 mill. kroner for å styrke institusjonenes desentraliserte og fleksible studietilbud. Bevilgningen er omdisponert fra søknadsbaserte ordninger for fleksible og desentraliserte studietilbud under HK-dir (kap. 272, kap. 52/72).

Formålet med bevilgningen er å gjøre studietilbud bedre tilgjengelig for dem som av ulike årsaker ikke har mulighet til å studere ved de faste studiestedene til fagskoler, universiteter og høyskoler. Bevilgningen blir fordelt til institusjonene bl.a. etter kriterier for hvor tilgjengelig de faste campusene er i regioner med mindre tilgang til høyere utdanning, og omfanget av fleksibel og desentralisert undervisning utenfor faste campuser. Fordelingen skal styrke flercampusinstitusjonene som ble slått sammen i strukturreformen. Særlig tilgodesette institusjoner i denne fordelingen er Universitetet i Tromsø, NTNU, Høgskolen i Innlandet, Høgskulen på Vestlandet, Universitetet i Sørøst-Norge og Nord universitet.

Regjeringen bevilger i 2024 50 mill. kroner, det samme som i 2023, til HK-dirs søknadsbaserte ordning for tilskudd til regionale studiesentra. Studiesentrene legger til rette for utdanningstilbud i områder som ikke blir dekket av tilbudet ved etablerte campus og læresteder. De har vokst fram etter initiativ fra kommuner, fylkeskommuner og næringsliv. Regjeringen har varslet at den vil vurdere den framtidige forvaltningen av ordningen.

Omdisponering av bevilgninger til støtteordninger som avvikles

I rammebevilgningen i 2024 til institusjonene i høyere utdanning inngår i alt 339 mill. kroner som følge av at en rekke søknadsbaserte ordninger under HK-dir (kap. 272 og kap. 275) blir avviklet eller faset ut. Den største enkeltkomponent i denne omdisponeringen er bevilgningen nevnt over til fleksible og desentraliserte studietilbud på 200 mill. kroner. Den inngår i en omdisponering av i alt 219 mill. kroner fra kap. 272,

post 52/72. I tillegg overføres 43 mill. kroner fra kap. 272, post 51/71 og 77 mill. kroner fra kap. 275, post 21.

Omdisponeringene innebærer at følgende ordninger avvikles eller fases ut, og at midlene til ordningene blir fordelt til institusjonene, bl.a. basert på institusjonenes tildelinger under ordningene.

- Partnerskapsprogram for globalt akademisk samarbeid (NORPART) (KDs del) (kap. 272, post 51/71)
- Program for økt studentmobilitet (kap. 272, post 51/71)
- Studentaktiv læring / Arbeidslivsrelevans (kap. 272, post 52/72)
- Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (kap. 272, post 52/72)
- Sentre for fremragende høyere utdanning (SFU) (kap. 272, post 52/72)
- Program for fleksible utdanningstilbud (unntatt bevilgningen til studiesentra) (kap. 272, post 52/72)
- Maritim kompetanse (kap. 272, post 52/72)
- Partnerskap for og kvalitetsutvikling av praksis i lærerutdanningene (kap. 275, post 21).

Kutt til inndekning av satsinger og omprioriteringer

Det foretas i 2024 et generelt kutt i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler med 437 mill. kroner til inndekning av satsinger og omprioriteringer i høyere utdanning og forskning. Kuttet blir fordelt pro rata mellom institusjonene. Det ble foretatt et tilsvarende kutt i rammebevilgningene for 2023 med 254 mill. kroner. Denne type kutt ble innført av regjeringen Støre med henvisning til at den ønsket å erstatte Solberg-regjeringens såkalte ABE-kutt («avbyråkratiserings- og effektivitets-reformen») der alle bevilgninger fikk et generelt årlig kutt på mellom 0,5-0,8 prosent, med mer «målrettede prosesser og effektivitetsmål». Kuttet i 2024 på 437 mill. kroner tilsvarer 1 prosent av rammebevilgningen for 2023 etter prisjusteringen i RNB 2023.

Studieavgift for studenter utenfor EØS/Sveits

I budsjettet for 2024 er det lagt inn en reduksjon på 155 mill. kroner som helårseffekt av innføringen av studieavgift for studenter utenfor EØS og Sveits fra høsten 2023. Rammebevilgningen for 2023 ble redusert med om lag 75 mill. kroner, tilsvarende antatte inntekter fra studieavgiften som følge av en forventet nedgang i antall studenter fra tredjeland på 70 prosent. Det ble varslet at rammebevilgningen ville bli ytterligere redusert med i underkant av 150 mill. kroner i 2024 og nesten 300 mill. kroner i 2025. Utfasingen vil være fullført i og med budsjettet for 2025.

Med en ytterligere reduksjon i rammebevilgningen i 2025 med 80 mill. kroner, vil ifølge proposisjonen den samlede reduksjonen i rammebevilgningen bli 311 mill. kroner.

Kravet om studieavgift gjelder ikke studenter utenfor EØS-land og Sveits som kommer på utveksling gjennom nasjonale eller institusjonelle avtaler. Med virkning fra studieåret 2024-25 vil regjeringen etablere en ny stipendordning for internasjonale studenter fra utviklingsland (ODA-mottakerland). Ordningen vil bli administrert av HK-dir.

Stort netto kutt i rammebevilgningene utenom prisjustering

Følgende store poster medfører økte rammebevilgninger i 2024 med i alt 620 mill. kr:

- Overføringer av bevilgninger til støtteordninger som avvikles, 339 mill. kr
- Resultatbaserte bevilgninger, 151 mill. kr
- Videreføring av studieplasser opprettet 2019-2023, 101 mill. kr
- Nye studieplasser 2024, 30 mill. kr

Følgende store poster medfører reduserte rammebevilgninger med i alt 928 mill. kr:

- Inndekning av satsinger og omdisponeringer, 437 mill. kr
- Utfasing studieplasser under Utdanningsløftet, 208 mill. kr
- Utfasing rekrutteringsstillinger Utdanningsløftet, 127 mill. kr
- Innføring av studieavgifter for studenter utenfor EØS og Sveits, 155 mill. kroner.

Det er dermed et netto kutt i rammebevilgningen før priskompensasjon på 308 mill. kroner. Omdisponeringen av midler fra støtteordninger til rammebevilgningen innebærer ikke økt aktivitet ved institusjonene. Om denne endringen holdes utenfor blir netto kutt på 645 mill. kroner.

Nytt finansieringssystem i høyere utdanning

Regjeringen la i Meld. St. 14 (2022-2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge fram forslag til endringer i systemet for finansiering av universiteter og høyskoler. Endringene innebærer en forenkling av den resultatbaserte delen av finansieringssystemet der institusjonene har fått økonomisk uttelling på enkelte indikatorer. I den del av systemet der det har blitt gitt regelstyrt uttelling med lukket ramme fjernes uttelling for utvekslingsstudenter, publiseringspoeng og

eksterne inntekter fra Forskningsrådet, regionale forskningsfond, EU og annen bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet, mens uttelling med åpen ramme for gjennomførte studiepoeng og avlagte doktorgrader videreføres. Indikatoren i gjeldende system for uttelling med åpen ramme for uteksaminerte kandidater blir erstattet av en indikator for fullføring av studieprogram. Det gjøres for å unngå at systemet gir disinsentiv for institusjonenes videreutdanningstilbud.

Antall finansieringskategorier for resultatbasert uttelling for studiepoeng blir redusert fra seks til tre. Kliniske utdanninger i medisin, odontologi og veterinærmedisin vil beholde en særlig høy sats. Bevilgninger til nye studieplasser vil i hovedsak fortsatt bli beregnet ut fra én standardsats, med unntak for kliniske utdanninger.

Det nye systemet vil ikke ha en resultatbasert del med lukket ramme.

Endringene får virkning for budsjettet for 2025. De skal ikke innføres på en slik måte at det fører til omfordeling mellom institusjonene, og bevilgningen til institusjonene skal ikke reduseres som følge av at indikatorer avvikles.

Regjeringen begrunner endringene bl.a. med at de er en viktig del av sin tillitsreform og at det i et forenklet system er mindre fare for at systemet oppfattes som «eit konkurrerende målstyringssystem som overstyrer dei ordinære styringssignala frå Stortinget og regjeringa». Utviklingsavtalene mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet om hovedprioriteringer og satsingsområder og om de mål institusjonene skal rapportere på vil spille en større rolle i styringen på området.

Som varslet i utsynmeldingen legger regjeringen i proposisjonen for 2024 fram forslaget til de nye satsene for resultatbasert uttelling på studiepoengindikatoren og for nye studieplasser som vil gjelde fra budsjettet i 2025.

Studiestøtte og studentboliger

Satsene for studiestøtte økes i 2024 med 3,8 prosent.

Regjeringen varsler at den med virkning fra våren 2025 vil innføre en ordning for studiestøtte som er tilpasset voksne med behov for økonomisk støtte for å ta korte videreutdanninger. Slike studier gir i dag ikke rett til utdanningsstøtte. Ordningen vil innebære at kortere utdanningstilbud gir rett til fleksibelt lån. Lånet vil være uten stipendandel, og renter påløper fra tidspunktet da lånet blir utbetalt.

Regjeringen foreslår å bygge 1650 nye studentboliger i 2024. Det er samme måltall som for årene 2021-2023.

Datateknisk oppgradering

Ny teknisk plattform for Samordna opptak

Det blir foreslått 70,6 mill. kroner til utvikling av nytt IT-system for Samordna opptak. Deres system for behandling av søknader om opptak til høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning bygger på utdatert teknologi og krever modernisering. Stortinget vedtok i 2023 å bevilge 53,7 mill. kroner. Prosjektet har en samlet ramme på 265 mill. kroner. Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt) – har hovedansvaret for prosjektet, med bidrag fra HK-dir.

Oppgradering av det nasjonale forskningsnett

Sikt får i 2024 også en bevilgning på 140 mill. kroner

som første års bevilgning til oppgradering av det nasjonale forskningsnett. Nettet brukes ifølge proposisjonen av minst 150 organisasjoner i bl.a. universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og næringslivet. Oppgraderingen skal sikre en nasjonal tilkøpling med høy kapasitet og sikkerhet til det internasjonale forskerfellesskapet. Nettet gjør det mulig å overføre store datamengder og bruke superdatamaskiner.

Regjeringen legger opp til at det blir gitt en tilsvarende bevilgning på 140 mill. kroner i 2025. Investeringskostnadene skal dekkes ved brukerbetaling over en 20-årsperiode, og Sikts bevilgninger vil fra og med 2025 bli redusert tilsvarende.

8. Bygg i UoH-sektoren

Det blir foreslått å bevilge nesten 6 mrd. kroner til byggeprosjekter utenfor husleieordningen for høyere utdanning. Det er nær 2,4 mrd. kroner mer enn i saldert budsjett for 2023.

Som i 2023 går den klart største enkeltbevilgningen til Livsvitenskapsbygget ved Universitet i Oslo. Bevilgningen til prosjektet er i 2024 på 2,7 mrd. kroner, 1,3 mrd. kroner mer enn i 2023. Prosjektet ventes ferdigstilt innen 2026 innenfor en samlet utgiftsramme på 13 mrd. kroner.

Vikingtidsmuseet får en bevilgning på 685 mill. kroner, og forventes å ha kostet 3,9 mrd. kroner når det etter planen skal stå ferdig i 2026.

Det blir videre bevilget 1 mrd. kroner til å videreføre bygging av Norsk havteknologisenter ved NTNU. Senteret forventes ferdigstilt i 2028 med en kostnadsramme på 5,4 mrd. kroner. NFD er prosjekteier.

Det blir foreslått en startbevilgning på 178 mill. kroner til prosjektet NTNU Campussamling. Prosjektet innebærer at campusen på Dragvoll flyttes til Gløshaugen for å oppnå mer samkvem mellom fagmiljøene.

Rundt 1,2 mrd. kroner av bevilgningene til byggeprosjekt gjelder brukerutstyr, hvorav vel 900 mill. kroner går til Norsk havteknologisenter.

Sluttnoter

1. I dette notatet er Regjeringen Støres egne anslag over bevilgningene til FoU lagt til grunn. Tall for bevilgninger til FoU er hentet fra tabell på s. 237 i Prop. 1 S (2023-2024) for KD. Ved sammenligninger med 2023 er saldert budsjett for 2023 lagt til grunn. Som proposisjonen påpeker, er oppgitte tall for FoU-bevilgninger i stor grad fastsatt på skjønnsmessig grunnlag og foreløpige.
2. Departementsforkortelser: AID - Arbeids- og inkluderingsdepartementet; BFD - Barne- og familiedepartementet; FIN - Finansdepartementet; FD - Forsvarsdepartementet; HOD - Helse- og omsorgsdepartementet; JD - Justis- og beredskapsdepartementet; KLD - Klima- og miljødepartementet; KDD - Kommunal- og distriktsdepartementet; KUD - Kultur- og likestillingsdepartementet; KD - Kunnskapsdepartementet; LMD - Landbruks- og matdepartementet; NFD - Nærings- og fiskeridepartementet; OED - Olje- og energidepartementet; SD - Samferdselsdepartementet; UD - Utenriksdepartementet.
3. Kilde: Norges forskningsråd. Saksdokument styremøte 24.10.23
4. Fra nettsiden til [Regionalt forskningsfond](#).
5. Se [NIFU-arbeidsnotat 22-2022](#): Forskningspolitikken i forskningsbudsjettet. En dekomponering av statsbudsjettets bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid i nye bevilgningskategorier.
6. Foreslått bevilgning for 2024 inkluderer 21 mill. kroner til Haldenprosjektet, som fra og med 2024 overføres til den ordinære grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene. Denne økningen i 2024 tilføres grunnbevilgningen til Institutt for energiteknikk (IFE), uten øremerking.

NIFU utarbeider årlig en oversikt over konsekvensene av Regjeringens forslag til statsbudsjett i Prop. 1 S for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning.

Rapporten har søkelys på budsjettproposisjonens forskningspolitiske profil. Den er skrevet av Espen Solberg, Egil Kallerud og Inge Ramberg (NIFU) og Bo Sarpebakken (SSB). For spørsmål, kontakt Espen Solberg, NIFU, e-post: espen.solberg@nifu.no. Rapporten er tilgjengelig på [NIFUs hjemmeside](#).

Rapporten publiseres kun i elektronisk versjon.

Publisert 28. november 2023

NIFU

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

NIFU er et uavhengig samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt som tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no

NIFU-Innsikt
ISSN 2704-0771